

אשפוז כפוי של נאשם בפלילים - אופיו ומהותו

מחלת נפש היא מחלה לכל דבר ועל אדם הלוקה בה להיות תחת השגחה רפואית ולקבל תרופות בהתאם, למשל סכיזופרניה, מאניה דפרסיה, דיכאון ועוד. לעתים מחלות אלה מסכנות את האדם ו/או את סביבתו ומובילות אותו לבצע עבירות שונות. עם זאת, אין טעם לשלוח אדם לבית סוהר אם עליו לקבל טיפול פסיכיאטרי ולכן החוק מתיר לשלוח אותו לאשפוז כפוי פלילי בבית חולים לחולי נפש ולהיות תחת השגחה. משום שמדובר על מחלות כרוניות שלעיתים לא ניתן להחלים מהן, התוצאה הייתה שאנשים שהו בבתי חולים לחולי נפש שנים ארוכות, שכן כל פעם האריכו את האשפוז שלהם. החוק תיקן עוולה זו וקבע כי תקופת האשפוז הכפוי הפלילי לא תעלה על תקופת המאסר שהיה מקבל הנאשם לו לא היה מתאשפז. יש לדעת כי במקרים רבים עלול הנאשם להישלח לאחר שחרורו להמשך אשפוז כחלק מהליך אזרחי. עו"ד אסף דוק מסביר במאמר הבא מהו אשפוז כפוי פלילי ומהן השלכותיו.

מהו אשפוז כפוי פלילי?

החוק מתיר שתי אפשרויות לאשפוז כפוי בניגוד לרצונו של האדם. המסלול האזרחי והמסלול הפלילי. במסלול האזרחי האשפוז מבוסס על החלטתו של הפסיכיאטר המחוזי, המוציא נגד החולה הוראת אשפוז כי כושר השיפוט שלו נפגם והוא עלול לסכן את עצמו או את הזולת.

אשפוז כפוי פלילי מוצא כנגד אדם שהוגש נגדו כתב אישום על עבירה פלילית שביצע. מטרת האשפוז הכפוי הפלילי היא שיפור מצבו של החולה, במקביל להגנה על הציבור מפני המסוכנות הנגרמת כתוצאה ממחלתו. אשפוז כפוי כולל שני מסלולים, **אשפוז כפוי** ו- **טיפול מרפאתי כפוי**. הטיפול המרפאתי הכפוי יכול להיקבע לפי הוראת בית המשפט או בהוראת ועדה פסיכיאטרית, הממירה את צו האשפוז הכפוי לצו טיפול מרפאתי כפוי.

קיימים שני מצבים שבהם נשלח האדם לאשפוז פלילי כפוי. אם סבל ממחלת נפש בעת הדיון או בעת ביצוע העבירה.

בעת הדיון:

אם סבל האדם ממחלת נפש בעת הדיון בבית המשפט, יוכל השופט לשלוח אותו לאשפוז כפוי פלילי אם הצטברו התנאים הבאים:

- הוא חולה במחלת נפש.
- אינו מסוגל לעמוד לדין בגלל מחלת הנפש שלו.
- יש ראיות לכאורה שהוא ביצע את העבירה.

בעת ביצוע העבירה:

אם סבל האדם ממחלת נפש בעת ביצוע העבירה, יוכל השופט לשלוח אותו לאשפוז כפוי פלילי אם הצטברו התנאים הבאים:

- נקבע בבית משפט שאכן הנאשם ביצע את העבירה.
- בעת ביצוע העבירה הוא היה חולה במחלת נפש.
- הוא עדיין חולה במחלת הנפש.

בית המשפט יוכל לשלוח את האדם לאשפוז פלילי כפוי, אם הוכח לו שמצבו הנפשי של הנאשם אכן מצריך את האשפוז. התהליך כולל בדיקה פסיכיאטרית בידי פסיכיאטר מומחה ואם מדובר בקטין, עליו להיבדק בידי פסיכיאטר מומחה לילדים ולנוער. ייתכנו מצבים ובהם תיערך הבדיקה הזו רק תחת אשפוז. לאחר מכן יגיש הרופא את חוות דעתו לבית המשפט וזה יכול להורות בהתאם לחוות הדעת הרפואית על אשפוז, על טיפול מרפאתי כפוי או להמשיך בניהול המשפט כרגיל.

אם נקבע כי עליו להתאשפז, יחליט הפסיכיאטר גם באיזה בית חולים יאושפז או יקבל את הטיפול. במידה ואכן הליכים אלה יתבצעו, יופסק נגדו ההליך הפלילי. למרות זאת יכול הסניגור שלו לבקש להמשיך את הליכי המשפט כדי לברר את אשמתו. במידה ואשמתו לא הוכחה, צו האשפוז יפקע.

כמו אשפוז כפוי אזרחי, גם האשפוז הפלילי מפקח על ידי הוועדה הפסיכיאטרית.

השלכות אשפוז כפוי פלילי

האשפוז הכפוי הפלילי מלווה בפיקוח של הוועדה הפסיכיאטרית. זו דנה בעניינו לפחות פעם אחת בשישה חודשים, בודקת את מצבו ומחליטה אם ניתן להורות על שחרורו מהאשפוז הכפוי או האם עליו להמשיך לשהות בו. לעתים אכן מחליטה הוועדה לשחרר את הנאשם אולם פעמים רבות היא קובעת שישאר באשפוז כפוי עוד ועוד, שכן מטבע הדברים האדם לא החלים ממחלתו הכרונית והוא עדיין עלול לסכן את עצמו או את הציבור.

מהלך עניינים זה גרם לכך שנאשמים שאושפזו באשפוז פלילי כפוי בהתאם להחלטת בית משפט, נותרו בבתי החולים לחולי נפש שנים ארוכות, בלי קשר לתקופת המאסר שהייתה מוטלת עליהם לו לא היו מאושפזים. לדוגמה, אם אדם ביצע עבירה שהעונש עליה הוא עד שלוש שנות מאסר, הוא עלול להישאר באשפוז כפוי הרבה מעבר לכך, כי הוועדה הפסיכיאטרית קבעו שמצבו הנפשי-בריאותי לא מאפשר את שחרורו והאריכה את אשפוזו שוב ושוב.

תיקון נהלי אשפוז כפוי

כב' השופט ברלינר מבית המשפט המחוזי בחיפה, קבע בחודש יוני 2010, בתיק פלילי 10-06-18082, כי משך אשפוז כפוי לא יעלה על תקופת המאסר המרבית הקבועה לעבירה שהנאשם ביצע. מדובר על תיק שבו נשאר האדם 29 שנים באשפוז כפוי, שכן הוועדה הפסיכיאטרית האריכה שוב ושוב את אשפוזו. בעקבות הפסיקה הורה בית המשפט לשחררו.

לאור הליך זה עולה השאלה מה קורה אם האדם חולה וזקוק לאשפוז גם לאחר שתמה התקופה שהיה יושב במאסר על העבירה שביצע. לפיכך נקבע כי אין קשר בין האשפוז הפלילי לבין האשפוז האזרחי, וגם אם האדם שוחרר מאשפוז כפוי פלילי, הרי שעניינו יועבר לפסיכיאטר המחוזי שיחליט אם להמשיך ולאשפוזו באשפוז כפוי אזרחי.

חשיבות הייצוג המשפטי במהלך אשפוז כפוי פלילי

בגלל המקרים שבהם אושפזו חולים לשנים ארוכות כדאי לקבל ליווי של עו"ד פלילי. עליו לוודא כי הוועדה הפסיכיאטרית מתכנסת בכל חצי שנה ואף לייצגו שם, לבדוק כי משך אשפוזו הכפוי לא יעלה על תקופת המאסר שהייתה נגזרת עליו לו היה נשפט ללא אשפוז כפוי פלילי ולוודא כי עניינו עובר לפסיכיאטר המחוזי להמשך טיפול אזרחי.

במידה ואתה זקוק לסיוע משפטי בנושא - פנה ללא דיחוי להתייעצות עימנו בטלפון **052-6885006** או השאר פרטים ונשמח לסייע ולהציע לך מענה ופתרונות מקצועיים בהתאמה אישית. הפניה אינה כרוכה בהתחייבות כל שהיא מצדך. סודיות מלאה מובטחת.